

TÜRKİYE'DE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ALANINDAKİ DOKTORA PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF DOCTORAL PROGRAMS IN THE FIELD OF SOCIAL STUDIES EDUCATION IN TURKEY

Ayşegül YILMAZER¹

ÖZ: Bu çalışmada Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarının farklı yönleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesi, mevcut durumlarının ortaya konulması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizine göre tasarlanmıştır. Bu kapsamda öncelikle Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden gerekli verilere ulaşılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analizden faydalanılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre sosyal bilgiler eğitimi alanında 2023-2024 eğitim öğretim yılı itibarıyla 29 devlet üniversitesinde doktora programı bulunmaktadır. Bu programlarda toplam 371 öğrenci kayıtlı olup bu öğrencilerin toplam 7’si uluslararası öğrencidir. Öğretim üyesi başına yaklaşık 1,6 doktora öğrencisi düşmektedir. Doktora öğrenci sayısı en fazla olan üniversiteler sırasıyla Gazi, Marmara ve Atatürk üniversiteleri iken en az olan üniversiteler ise Dokuz Eylül, Aydın Adnan Menderes ve Necmettin Erbakan üniversiteleridir. En fazla doktora programı İç Anadolu Bölgesi’nde yer alan üniversitelerde bulunurken, Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nde ise doktora programı bulunmamaktadır. Doktora mezun sayısının 2013 yılından 2023 yılına kadar sürekli artış göstermeyerek dalgalı bir seyir izlediği belirlenmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler eğitimi alanında mezun olan öğrenci sayısının doktora yapan öğrenci sayısının çok altında olduğu tespit edilmiş ve bu sorunun önüne geçilmesi adına farklı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler eğitimi, lisansüstü eğitim, doktora programı

ABSTRACT: In this research, it is aimed to comparatively examine different aspects of doctoral programs in the field of social studies education in Turkey and to reveal and evaluate their current situation. The research was designed according to document analysis, one of the qualitative research methods. In this context, first of all, the necessary data was obtained from the Higher Education Information Management System. Descriptive analysis was used to analyze the data obtained. According to the results obtained in the research, there are doctoral programs in the field of social studies education in 29 state universities as of the 2023-2024 academic year. A total of 371 students are enrolled in these programs and 7 of these students are international students. There are approximately 1.6 doctoral students per faculty member. The universities with the highest number of doctoral students are Gazi, Marmara and Atatürk Universities, while the universities with the lowest number of doctoral students are Dokuz Eylül, Aydın Adnan Menderes and Necmettin Erbakan Universities. While universities in Central Anatolia region have the highest number of doctoral programs, there are no doctoral programs in South Eastern Anatolia region. It was determined that the number of doctoral graduates did not increase continuously from 2013 to 2023 and followed a fluctuating course. In addition, it was found that the number of students graduating in the field of social studies education was far below the number of doctoral students, and different suggestions were made to prevent this problem.

Keywords: Social studies education, postgraduate education, doctoral program

Bu makaleye atf vermek için:

Yılmaz, A. (2024). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarının değerlendirilmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(3), 2179-2193.

Cite this article as:

Yılmaz, A. (2024). Evaluation of doctoral programs in the field of social studies education in Turkey. *Trakya Journal of Education*, 14(3), 2179-2193.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Rize/Türkiye, e-mail:aysegul.yilmazer@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1331-9243

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In parallel with the increase in the number of undergraduate programs in the field of social studies education, the number of doctoral programs has also increased. According to the study of Kaymakçı and Öztürk (2011), there are doctoral programs in 4 out of 44 undergraduate programs in the Department of Social Studies Education in Turkey, and there are doctoral programs in 19 out of 67 universities, according to the study of Yaylak (2019). So, is the increase in the number of doctoral programs in social studies education continuing today? What is the change in the number of doctoral students, graduates and international students over the years? What is the number of doctoral students per faculty member? Is the increasing number of doctoral programs in social studies education a result of a need or demand? Before conducting the study aimed at finding answers to these and similar questions, the studies in the literature were examined.

Although not very common in the literature, there are studies examining different graduate level programs (Yılmaz and Tepe, 2019; Güçlü and Yılmaz, 2019; Yaşa, 2021). In the field of social studies, there are studies that address the status of social studies education in higher education (Kaymakçı & Öztürk, 2011; Yaylak, 2019) and that examine the attitudes of social studies teachers and students towards graduate education (Akpolat, 2023; İzgi, 2016). However, there is no study that examines doctoral programs in the field of social studies education in different aspects and in the context of the questions prepared within the scope of this research. In this context, the aim of the current study is to examine different aspects of doctoral programs in the field of social studies education in Turkey.

Method

This research was designed according to the document analysis method, which is one of the qualitative research methods (Yıldırım and Şimşek, 2018). During the data collection process, firstly, departments with social studies education doctoral programs at universities in Turkey were determined. The number of doctoral students studying in these departments, the number of international students, the number of academicians and the number of students graduating from the doctoral program were determined through reports received from the Higher Education Information Management System.

Findings

It has been determined that, in the 2023-2024 academic year in Turkey, there are doctoral programs in the field of social studies education in a total of 29 universities, a total of 371 students are studying in these programs, and 7 of these students are international students. The universities with the highest number of students are Gazi (39), Marmara (37) and Atatürk University (28), while the universities with the lowest number of students are Dokuz Eylül (3), Aydın Adnan Menderes (3) and Necmettin Erbakan University (3). The universities with the highest number of students per faculty member are Marmara (6.16), Nevşehir Hacı Bektaş Veli (5.85) and Atatürk University (4.66), while the universities with the lowest number of students per faculty member are Dokuz Eylül (0.37), Necmettin Erbakan (0.42) and Ankara University (0.44). When the distribution of open doctoral programs by region is examined, it is seen that the universities with the highest number of doctoral programs are located in the Central Anatolia region, while there are no doctoral programs in the Southeastern Anatolia region. Although the number of students graduating from doctoral programs in social studies education did not show a continuous increase or decrease from 2012 to 2023, there was a three-fold increase in 2023 compared to 2012. A total of 17 students and 49 students graduated from the doctoral program in 2012 and 2023, respectively.

Discussion and Conclusion

The number of doctoral programs in social studies education is increasing every year (Kaymakçı & Öztürk, 2011; Yaylak, 2019). The universities with the highest number of doctoral students are among the well-established universities founded in 1982 and before. The number of current students in universities with the least doctoral students is less than the number of quotas given in the 2023-2024 fall semester doctoral student recruitment announcements of many universities, which indicates that there are programs with fewer students than the quotas opened in one semester. As of 2023-2024, the number of international doctoral students in the field of social studies education constitutes 1.8% of the total number of students. Turkey has exceeded the number of international students targeted for 2020-2021 and the increase in the number of international students has been the best in Europe (YÖK, 2021). However, it cannot be said that this success is valid for social studies education doctoral programs.

Considering all universities, the average number of doctoral students per faculty member is 1.60. In universities where the number of faculty members is more than the number of students, the number of students per faculty member is below 1. The fact that the number of students per faculty member in a total of 11 universities is between 0.3 and 1 is an issue that needs to be emphasized.

It was determined that the number of doctoral graduates did not increase continuously every year from 2013 to 2023 and followed a fluctuating course. When the number of graduate students is compared to the number of doctoral students, it can be said that not every student who receives doctoral education can graduate. There are also studies in the literature that support this conclusion (Güçlü and Yılmaz, 2029; YÖK, 2020).

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde öğretmen yetiştirme programlarının gelişim ve değişimini konu edinen araştırmalara bakıldığında bu sürecin cumhuriyet döneminin öncesine kadar dayandırıldığı görülmektedir (Akdemir, 2013). Bu tarihsel arka plan dikkate alındığında ilk öğretmen okulunun 1848 yılında rüştiyelere öğretmen yetiştirmek üzere açılan Darülmüallimin olduğu görülür (Aydın, 1998) ve buna dayanarak öğretmen yetiştirmenin yaklaşık 180 yıllık bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Geçen süreç içerisinde öğretmen yetiştiren kurumların isimlerinde ve yapısında bir takım değişiklikler olmuştur. Son dönemde bu alanda gerçekleşen en önemli gelişme 1982 yılında eğitim enstitülerinin eğitim fakültelerine dönüştürülmesi ve YÖK (Yükseköğretim Kurulu) kapsamına alınmasıdır (Aydın, 1998). Bu yıllarda öğretmen yetiştiren kurumların program türleri ve sayılarının dağılımı incelendiğinde 1983-1984 yıllarında sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünün yer aldığı program bulunmaz iken, 1997-1998 yılında 3, 1998-1999 yılında 29, 2006-2007 yılında 42 sosyal bilgiler öğretmenliği programı öğretmen yetiştiren kurumlarda yer almıştır (Kavak, Aydın, ve Altun, 2007). Bu sayı Türkiye'deki devlet üniversitelerinde 2023 yılına gelindiğinde 64'e ulaşmıştır (YÖK, 2023)

Sosyal bilgiler eğitimi alanında lisans programlarının sayısının artmasıyla paralel lisansüstü eğitim programlarının sayılarında da artışlar olmuştur. Yükseköğretimin önemli bir parçasını oluşturan lisansüstü eğitimde niteliğin nicelikten çok daha önemli olduğu söylenebilir (Bozan, 2012). 2002 yılında sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarının ilk mezunlarını vermesiyle birlikte ilk yüksek lisans öğrencileri o yıl kabul edilmiştir (Yaylak, 2019). Kaymakçı ve Öztürk (2011) yaptıkları araştırmada Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda bulunan 44 lisans programının 23'ünde yüksek lisans, 4'ünde ise doktora programı bulunduğunu belirtmişlerdir. Yaylak (2019)'ın yaptığı araştırmada ise Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi alanında anabilim dalı bulunan 67 üniversitenin 19'unda doktora, 50'sinde ise yüksek lisans programı bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan iki çalışma arasındaki zaman, çok uzun bir zaman dilimini kapsamamakla birlikte yüksek lisans ve doktora programlarının sayısındaki artış dikkate değerdir. Bu sayı günümüzde çok daha fazla rakamlara ulaşmış durumda olup yeni yüksek lisans ve doktora programlarının açılmasına ilişkin başvurularda getirilen yeni düzenlemelerle birlikte devam etmektedir.

Lisansüstü eğitimin önemli bir basamağını oluşturan doktora eğitimi, “*eğitim, araştırma ve inovasyon*” arasında güçlü bağlar kurulmasını sağlamakla birlikte, ülkelerin bilimsel, teknolojik, ekonomik ve sosyal yapılarının ilerlemesinde ve gelişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (YÖK, 2020). Bu rolün farkında olan YÖK (2024) lisansüstü eğitimin kalitesini artırmak adına yeni bir adım atmış ve bu adım doğrultusunda doktora programlarına başvuru yapılabilmesi için yeni şartlar getirmiştir. Bu düzenlemeye göre üniversitelerin doktora programlarına başvuru yapabilmesi için en az bir program akreditasyonunun olması ve yüksek lisans ve doktora programında görev alacak öğretim üyesi başına düşen nitelikli yayın/eser sayısının da yine en az 1 olması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca “*doktora programının açılabilmesi için en az iki profesör, birisinin profesör olması halinde ise en az iki doçent olmak üzere üniversite kadrosunda asgari 6 öğretim üyesine ihtiyaç duyulduğu*” belirtilmiştir. “*Bu ilkelere önceki yeterlilikleri sağlayan ancak yeni getirilen asgari yeterlilikleri sağlayamayan lisansüstü programların 3 yıl içinde (2026-2027 eğitim ve öğretim yılı sonuna kadar) aranan yeni yeterlilikleri sağlaması*” gerektiği belirtilmiş ve şartları sağlayamayan lisansüstü programlara öğrenci alımının durdurulacağı açıklanmıştır. YÖK (2024)'ün yaptığı bu düzenleme lisansüstü eğitimde niteliği artırmaya yönelik atılan önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Özellikle şartları sağlayamayan lisansüstü programlara öğrenci alımının durdurulacağının ifade edilmesi ilgili akademisyenleri daha nitelikli yayınlar yapmaya, daha fazla çalışmaya yönlendirecek ve öğrenci niteliğinin yanı sıra akademisyen niteliğini de artıracaktır.

Lisans eğitiminde edinilen bilgi ve becerileri derinleştirerek daha yetkin ve nitelikli bireyler yetiştirmek aynı zamanda lisansüstü eğitimin amacını da oluşturmaktadır. Sevinç (2001) lisansüstü eğitimin amacını ülkenin ihtiyaç duyduğu öğretim üyesi ve bilim adamı gibi yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek, teknik alanda gelişme sağlamaya ve ülke sorunlarını çözmeye yönelik araştırmalar yapmak

olarak ifade etmiştir. Lisansüstü eğitim daha nitelikli bireyler yetiştirmenin bir yolu olarak düşünüldüğünde lisansüstü eğitimde öğrenci sayılarının artması nitelikli bireylerin sayısının artmasına sebep olacaktır denilebilir. Ancak öğrenci sayısının artışına paralel olarak öğretim üyesi sayısının da artması gerekmektedir. Son otuz yılda Türkiye’de öğretim elemanı sayısındaki artışa bakıldığında, öğrenci sayısındaki artışın çok gerisinde kaldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca Türkiye’de doktora mezun sayısının benzer büyüklükte diğer OECD ülkelerinden oldukça az olduğu da açıktır (Çetinsaya, 2014). Peki, bu durum sosyal bilgiler eğitiminde nasıldır? Doktoralı öğrenci sayılarının ve mezunlarının yıllar içindeki değişimi ne durumdadır? Öğretim üyesi başına düşen doktoralı öğrenci sayısı kaçtır? Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora programlarının her geçen gün sayısının artması yaşanan bir ihtiyaç ya da talep sonucu mu ortaya çıkmaktadır? Bu vb. birkaç araştırma sorusuna cevap bulma amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma yapılmadan önce alanyazında yer alan araştırmalar incelenmiştir.

Alanyazında çok fazla rastlanmamakla birlikte farklı lisansüstü düzeyde programların incelenmesini konu edinen çalışmalar yer almaktadır (Yılmaz ve Tepe, 2019; Güçlü ve Yılmaz, 2019; Yaşa, 2021). Sosyal bilgiler özelinde ise sosyal bilgiler eğitiminin yükseköğretimdeki durumunu ele alan (Kaymakçı ve Öztürk, 2011; Yaylak, 2019); sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğrencilerinin lisansüstü eğitime karşı tutumlarını inceleyen (Akpolat, 2023; İzgi, 2016) araştırmalara rastlanmıştır. Ancak sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarını farklı yönleriyle ve bu araştırma amacı kapsamında hazırlanan sorular bağlamında inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarını farklı yönleriyle incelemektir. Bu amaç kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

• Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında kaç doktora programı bulunmaktadır? Bu programların bağlı oldukları enstitüler, öğrenci sayıları, uluslararası öğrenci sayıları ve bu sayıların cinsiyete göre dağılımları nasıldır?

• Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi nasıldır?

• Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarının öğretim elemanı sayıları ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları nedir?

• Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarının bölgelere göre dağılımı nasıldır?

• Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında mezun olan doktora öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın deseni, veri toplama süresi ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarını farklı yönleriyle incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde incelenmesini sağlayan bir araştırma yöntemidir. Bu süreçte, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada bu tekniklerden biri olan doküman incelemesi ile verilere ulaşılmıştır. Doküman incelemesi, “*araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar*”. Bu araştırma kapsamında ulaşılan yazılı materyaller Yıldırım ve Şimşek (2018)’in belirttiği doküman inceleme aşamaları dikkate alınarak incelenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde ilk olarak ihtiyaç duyulan doküman türlerine karar verilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle Türkiye’deki üniversitelerde sosyal bilgiler eğitimi doktora programı bulunan bölümler araştırılmıştır. Bu kapsamda sosyal bilgiler eğitimi alanında Türkiye’de 29 üniversitede doktora programı bulunduğu tespit edilmiştir (Bu üniversiteler hakkında detaylı bilgi için Tablo 2’ye bakınız). Belirlenen bu 29 üniversitenin doktora programlarında eğitim alan doktora öğrenci sayıları, uluslararası öğrenci sayıları, akademisyen sayıları ve son olarak doktora programından mezun olan öğrenci sayılarına Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden alınan raporlar aracılığıyla ulaşılmıştır. Doktora programlarında ders veren akademisyenler çalışma kapsamına alındığı için ilgili akademisyenler bölümdeki toplam öğretim elemanlarından ayrı olarak incelenmiştir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı hesaplanırken yalnızca doktora düzeyinde ders verebilen akademisyen sayıları dikkate alınmıştır. Uluslararası öğrenci sayıları ve

mezun öğrenci sayıları için ulaşılan veriler Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi'nde yer alan eğitim öğretim yılları ile sınırlı tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Dokümanlar ek veri kaynağı olarak kullanılmayıp bu çalışmada olduğu gibi tek başına tüm araştırmanın veri setini oluşturabilir. Bu çalışma kapsamında ulaşılan veri seti betimsel analize tabi tutulmuştur. Yapılanlar dört başlık altında anlatılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018)

Tablo 1.

Doküman Analiz Aşamaları ve İşlemleri

Analiz Aşamaları	Analiz İşlemleri
Analize konu olan konudan örneklem seçme	Araştırma konusunun kapsamı dikkate alındığında araştırılacak konudan bir örneklem grubu seçilmeyerek 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkiye'deki üniversitelerde sosyal bilgiler öğretmenliği doktora programı bulunan tüm bölümler ve bu bölümlerde eğitim alan tüm doktora öğrencileri araştırma kapsamına alınmıştır. Ayrıca doktora programı olan bölümlerde çalışan akademisyenlerin tamamı da çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.
Kategorileri Geliştirme	Bu aşamada araştırmacılar kendi geliştirdiği kategoriler yoluyla işe başlayarak araştırmanın amacına hizmet etmeyi amaçlamışlardır. Alt problemlere dayalı olarak geliştirilen kategorilerin bir diğerini kapsamayacak şekilde ve birbirinden bağımsız olmasına dikkat edilmiştir. Bu amaca ulaşabilmek için ulaşılan veri seti ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.
Analiz Birimini Saptama:	Araştırmanın amacına bağlı olarak “ <i>sözcük, tema, karakter, cümle veya paragraf, madde ve içerik</i> ” gibi değişik analiz birimleri bulunmaktadır. Araştırma sorusu bu birimlerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada belirlenen araştırma sorusu Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarını, öğrenci sayılarını ve öğretim üyesi sayılarını incelemeyi gerektirdiği için bu çalışmada analiz birimi olarak ilgili kurum, öğrenci ve öğretim üyesi bilgileri ele alınmıştır.
Sayısallaştırma:	Araştırmacı incelediği dokümandan elde ettiği verileri düz yazı şeklinde rapor edebileceği gibi sayısallaştırmayı da tercih edebilir. Bu çalışmada verilerin sayısallaştırılması tercih edilmiş ve ilgili kategorilerde “var veya yok”, “yüzde dağılımı” ve “kapsanan alan” araştırma sorularına bağlı olarak belirtilmiştir.

Araştırmada bulguların yorum yapılmadan doğrudan aktarılmasına dikkat edilmiş ve bu şekilde araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmada iç güvenliği artırmak amacıyla elde edilen veriler tablolaştırılarak karşılaştırmalı olarak verilmiş ve sayısallaştırılmıştır. LeCompte ve Goetz (1982) verilerin betimsel bir yaklaşımla doğrudan verilmesinin iç güvenliği artırdığını ifade etmiştir. Verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan tema ve kategoriler arasında karşılaştırma yapılmasına olanak tanınması, yanlılığı azaltması ve en önemlisi de güvenliği artırması gibi sebeplerden dolayı verilerin sayısallaştırılması önemli görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 22.11.2023 tarihli, 2023/337 sayılı kararı ile rapor edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarına ilişkin veriler sunulmuştur. Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi; bu programlardaki öğretim elamanı sayıları ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları farklı başlıklar altında ele alınmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarının bölgelere göre dağılımı ve bu programlardan mezun olan öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı bu bölüm kapsamında ele alınan son başlıkları oluşturmaktadır.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Açık Olan Doktora Programlarına İlişkin Veriler

Çalışmada ele alınan ilk araştırma sorusu kapsamında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında kaç doktora programı bulunduğu, bu programların bağlı oldukları enstitüler, öğrenci sayıları ve bu sayıların cinsiyete göre dağılımları incelenmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

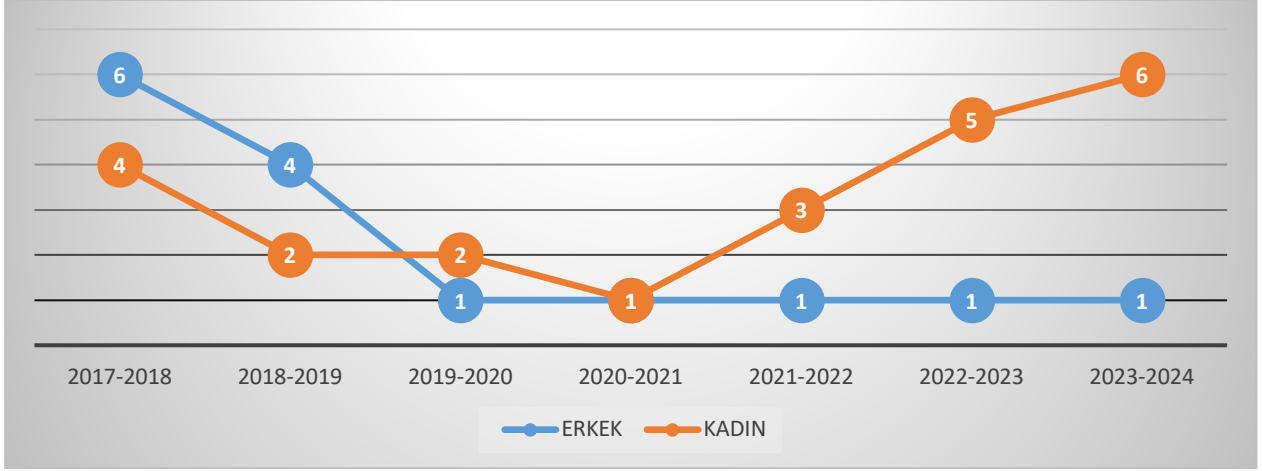
Tablo 2.

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programları ve bu programlara kayıtlı olan öğrenci sayılarına ilişkin veriler (2023-2024)

Üniversite	Enstitü	Öğrenci Sayısı		
		Erkek	Kadın	Toplam
Gazi Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	19	20	39
Marmara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	21	16	37
Atatürk Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	15	13	28
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	8	15	23
Anadolu Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	13	7	20
Kastamonu Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	12	6	18
Bursa Uludağ Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	7	10	17
Erciyes Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	9	6	15
Akdeniz Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	8	7	15
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	5	9	14
Yıldız Teknik Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	10	4	14
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	8	5	13
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	6	7	13
İnönü Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	6	6	12
Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	7	4	11
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	6	3	9
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	6	9
Trabzon Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	5	4	9
Fırat Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	5	4	9
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	3	5	7
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	6	-	6
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	3	6
Giresun Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3	2	5
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2	3	5
Uşak Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	1	4
Ankara Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1	3	4
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2	1	3
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1	2	3
Dokuz Eylül Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1	2	3
Toplam		197	174	371

Yükseköğretim bilgi yönetim sisteminden alınan rapora göre Türkiye’de 2022-2023 eğitim öğretim yılında, sosyal bilgiler eğitimi alanında toplam 29 üniversitede doktora programı bulunmakta ve bu programlarda toplam 371 öğrenci eğitim görmektedir. 371 öğrencinin 197’si erkek 174’ü ise kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Doktora programlarının bağlı olduğu enstitülere bakıldığında, “Eğitim Bilimleri Enstitüsü” ne bağlı 15, “Sosyal Bilimler Enstitüsü” ne bağlı 8, “Lisansüstü Eğitim Enstitüsü” ne bağlı 6 program bulunmaktadır. En fazla öğrencisi bulunan ilk beş üniversite sırasıyla Gazi Üniversitesi (39), Marmara Üniversitesi (37), Atatürk Üniversitesi (28), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (23) ve Anadolu Üniversitesi (20)’dir. En az öğrencisi bulunan ilk beş üniversite ise sırasıyla Dokuz Eylül Üniversitesi (3), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (3), Necmettin Erbakan Üniversitesi (3), Ankara Üniversitesi (4) ve Uşak Üniversitesi (4)’dir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimi alan (2017-2024 yılları arası) uluslararası öğrenci sayılarına ilişkin veriler Grafik 1’de gösterilmiştir.

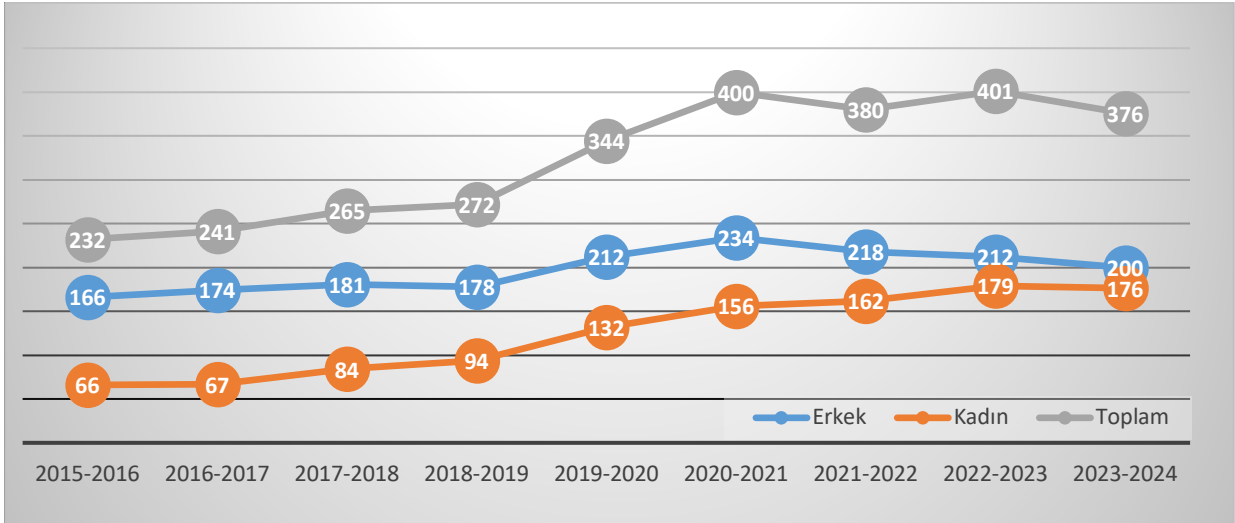

Grafik 1. Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan yabancı uyruklu öğrenci sayıları

Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan uluslararası öğrenci sayılarına ilişkin veriler yükseköğretim bilgi yönetim sisteminde üniversite bazında yer almadığı için tüm sosyal bilgiler doktora programlarında yer alan uluslararası öğrenci sayıları toplam olarak verilmiştir. Ayrıca bölüm bazında yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin ilk veriler 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren verildiği için tabloda da o tarihten sonraki yıllara ilişkin bilgiler yer almaktadır. 2017-2018 eğitim öğretim yılında toplam 10 olan uluslararası öğrenci sayısının geçen yedi yıl içerisinde dikkate değer bir değişiklik göstermediği görülmektedir. 2023-2024 eğitim öğretim yılına gelindiğinde ise bu sayının 7 olduğu belirlenmiştir.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Doktora Yapan Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Değişimi

Çalışmada ele alınan ikinci araştırma sorusu kapsamında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrenci sayılarının yıllara göre değişiminin nasıl olduğu incelenmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Grafik 2’de sunulmuştur.

Grafik 2. Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi

Grafik 2’de sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrenci sayılarına ilişkin verilerin 2015 ve 2024 yılları arasındaki değişimi verilmiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılında 232 olan toplam öğrenci sayısı 2024’te 376’ya ulaşmıştır. 2020 yılına kadar sürekli artış gösteren doktora öğrenci sayılarının ilk kez 2021 yılında, ikinci kez ise 2024 yılında bir önceki yıla oranla azalış gösterdiği görülmüştür.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Açık Olan Doktora Programlarının Öğretim Elemanı Sayıları Ve Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Çalışmada ele alınan üçüncü araştırma sorusu kapsamında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora programı bulunan üniversitelerin öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları incelenmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

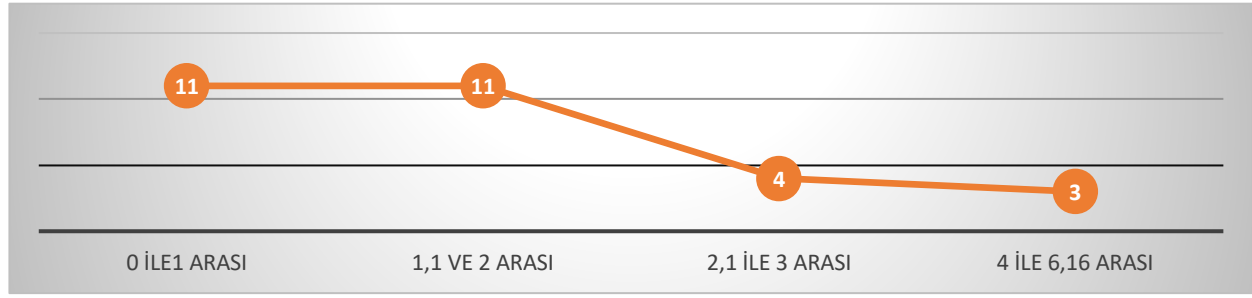
Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora programı bulunan üniversitelerde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarına ilişkin veriler

	Öğretim Üyesi	Öğretim Elemanı	Öğrenci Sayısı	Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Marmara Üniversitesi	6	1	37	6,1
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	4	2	23	5,8
Atatürk Üniversitesi	6	2	28	4,6
Erciyes Üniversitesi	6	2	15	2,5
Gazi Üniversitesi	16	1	39	2,4
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	6	2	13	2,1
Akdeniz Üniversitesi	7	3	15	2,1
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	7	0	14	2
Bursa Uludağ Üniversitesi	9	1	17	1,8
Kastamonu Üniversitesi	10	4	18	1,8
Yıldız Teknik Üniversitesi	8	2	14	1,7
İnönü Üniversitesi	7	1	12	1,7
Anadolu Üniversitesi	12	1	20	1,6
Sakarya Üniversitesi	7	2	11	1,5
Fırat Üniversitesi	7	1	9	1,2
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	11	3	13	1,1
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	6	2	7	1,1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	8	3	9	1,1
Uşak Üniversitesi	4	1	4	1
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	9	1	9	1
Trabzon Üniversitesi	10	3	9	0,9
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	8	1	6	0,7
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	8	1	6	0,7
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	8	1	5	0,6
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	6	2	3	0,5
Giresun Üniversitesi	11	2	5	0,4
Ankara Üniversitesi	9	1	4	0,4
Necmettin Erbakan Üniversitesi	7	1	3	0,4
Dokuz Eylül Üniversitesi	8	1	3	0,3
Toplam	231		371	1,60

Tablo 3 incelendiğinde, öğretim üyesi en fazla olan üniversiteler sırasıyla Gazi Üniversitesi (16), Anadolu Üniversitesi (12), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi (11), Giresun Üniversitesi (11), Kastamonu Üniversitesi (10) ve Trabzon Üniversitesi (10)’ dir. Öğretim üyesi en az olan üniversiteler ise sırasıyla Nevşehir Üniversitesi (4); Uşak Üniversitesi (4); Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (6), Marmara Üniversitesi (6), Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (6), Atatürk Üniversitesi (6), Erciyes Üniversitesi (6), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (6)’ dir.

Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan üniversiteler sırasıyla en çok Marmara Üniversitesi (6,1), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (5,8), Atatürk Üniversitesi (4,6), Erciyes Üniversitesi (2,5), Gazi Üniversitesi (2,4)’ dir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı en az olan üniversiteler ise sırasıyla Dokuz Eylül Üniversitesi (0,3), Necmettin Erbakan Üniversitesi (0,4), Ankara Üniversitesi (0,4), Giresun Üniversitesi (0,4) ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (0,5)’ tir.

Üniversiteler bazında elde edilen öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları, yapılacak yorum ve değerlendirmeyi kolaylaştırmak amacıyla dört kategoriye ayrılarak gösterilmiştir.

Grafik 3. Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora dersi veren öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları

Grafik 3'te araştırmaya dâhil edilen 29 üniversitenin öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları dört kategori altında verilmiştir. Grafik incelendiğinde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının 11 üniversitede “0 ile 1”; 11 üniversitede “1,1 ile 2”; dört üniversitede “2,1 ile 3”; üç üniversitede ise “4,1 ile 6,16” arasında olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Doktora Programlarının Bölgelere Göre Dağılımı

Çalışmada ele alınan dördüncü araştırma sorusu kapsamında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarının bölgelere göre dağılımı incelenmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarının bölgelere göre dağılımına ilişkin veriler

Bölge	Şehir	Üniversite	f	%
Akdeniz Bölgesi			1	4
	Antalya	Akdeniz Üniversitesi		
Doğu Anadolu Bölgesi			4	14
	Erzurum	Atatürk Üniversitesi		
	Erzincan	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi		
	Elazığ	Fırat Üniversitesi		
	Malatya	İnönü Üniversitesi		
Ege Bölgesi			5	17
	Afyon	Afyon Kocatepe Üniversitesi		
	Kütahya	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi		
	Uşak	Uşak Üniversitesi		
	Aydın	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi		
	İzmir	Dokuz Eylül Üniversitesi		
Güney Doğu Anadolu Bölgesi			-	-
İç Anadolu Bölgesi			9	31
	Eskişehir	Anadolu Üniversitesi		
	Kayseri	Erciyes Üniversitesi		
	Ankara	Gazi Üniversitesi		
	Kırşehir	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi		
	Konya	Necmettin Erbakan Üniversitesi		
	Nevşehir	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi		
	Niğde	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi		
	Sivas	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi		
	Ankara	Ankara Üniversitesi		
Karadeniz Bölgesi			5	17
	Giresun	Giresun Üniversitesi		
	Kastamonu	Kastamonu Üniversitesi		
	Samsun	Ondokuz Mayıs Üniversitesi		
	Trabzon	Trabzon Üniversitesi		
	Bolu	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi		

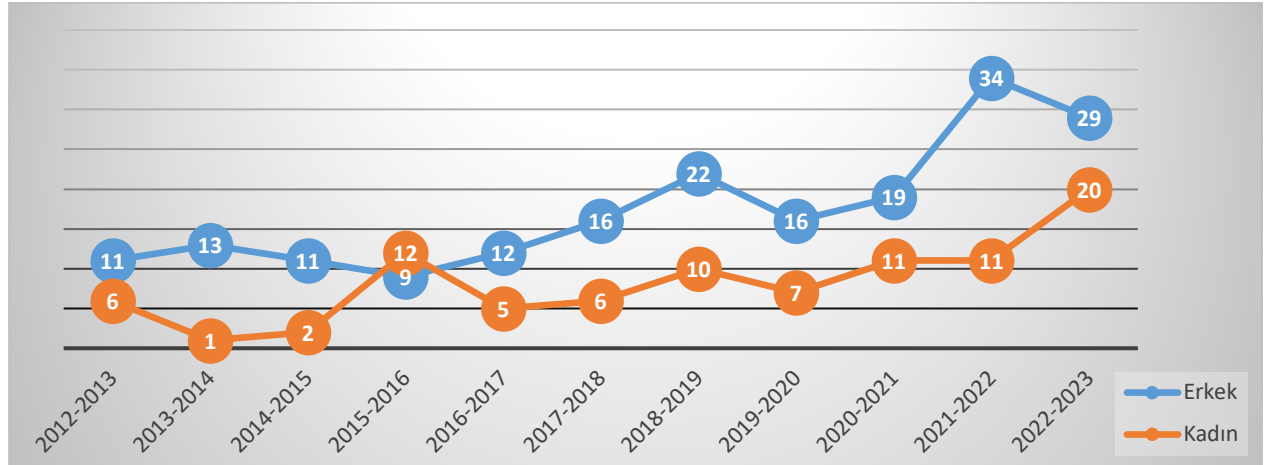
Tablo 4. devamı...

Bölge	Şehir	Üniversite	f	%
Marmara Bölgesi			5	17
	Bursa	Bursa Uludağ Üniversitesi		
	İstanbul	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa		
	İstanbul	Marmara Üniversitesi		
	Sakarya	Sakarya Üniversitesi		
	İstanbul	Yıldız Teknik Üniversitesi		

Türkiye'deki üniversitelerde sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarının bölgelere göre dağılımı incelendiğinde Akdeniz Bölgesi'nde 1 (%4), Doğu Anadolu Bölgesi'nde 4 (%14), Ege Bölgesi'nde 5 (%17), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde 0, İç Anadolu Bölgesi'nde 9 (%31), Karadeniz ve Marmara Bölgelerinde ise 5'er (%17) üniversite bulunmaktadır. En fazla doktora programı İç Anadolu Bölgesi'nde (9), en az ise Akdeniz Bölgesi'nde (1) bulunmaktadır. Güney Doğu Anadolu bölgesinde ise açık olan doktora programı bulunmamaktadır.

Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Açık Olan Doktora Programlarından Mezun Olan Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Çalışmanın beşinci araştırma sorusu kapsamında Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programlarından mezun olan öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi verilmiştir. Elde edilen verilere ilişkin bulgular Grafik 4'te sunulmuştur.

Grafik 4. Sosyal bilgiler eğitimi alanında mezun olan doktora öğrencilerinin sayıları

2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren sosyal bilgiler eğitimi alanında doktor olarak mezun olan öğrenci sayılarına ilişkin veriler Grafik 4'te verilmiştir. Mezun sayıları 2012 yılından 2023 yılına kadar sürekli bir artış ya da azalış göstermemekle birlikte 2023 yılına gelindiğinde 2012 yılına oranla yaklaşık üç katlık bir artış göstermiştir. 2013 yılında sosyal bilgiler eğitimi alanında toplam 17 kişi doktora eğitimini tamamlarken, 2023 yılında toplam 49 öğrenci doktora eğitimini tamamlamıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarının farklı yönleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesini ve mevcut durumlarının ortaya konulmasını amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

2023-2024 eğitim öğretim yılı itibarıyla sosyal bilgiler eğitimi alanında 29 üniversitede doktora programı bulunmakta ve bu programlarda toplam 371 öğrenci öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %53'ünü erkek %47'sini kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi alanında Kaymakçı ve Öztürk (2011)'ün çalışmasında 4, Yaylak (2019)'ın çalışmasında ise 19 doktora programının açık olduğu

belirtmiştir. Bu rakamlar dikkate alındığında sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora program sayılarının hızla arttığı söylenebilir.

Doktora programlarının bağlı olduğu enstitüler incelendiğinde en fazla doktora programının Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne, sonra sırasıyla en çok Sosyal Bilimler ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne bağlı olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında en fazla doktora öğrencisi bulunan üniversiteler sırasıyla en çok Gazi (39), Marmara (37), Atatürk (28), Nevşehir Hacı Bektaş Veli (23) ve Anadolu Üniversitesi (20)'dir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında en fazla doktora öğrencisine sahip üniversiteler 1982 yılı ve öncesinde kurulan ve köklü üniversiteler olarak adlandırabileceğimiz üniversitelerdir. Bu üniversiteler içerisinde yalnızca Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 2007 yılında kurulan ve genç üniversiteler olarak ifade edebileceğimiz üniversiteler arasında yer almaktadır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi sosyal bilgiler eğitimi alanında 2018 yılından bu yana doktora öğrencisi almasına ve diğer birçok programda yer alan öğretim üyesinden (4) daha az öğretim üyesi sayısına sahip olmasına rağmen kendisinden önce açılan birçok doktora programından daha fazla öğrenciye sahiptir.

En az doktora öğrencisi bulunan üniversiteler ise sırasıyla Dokuz Eylül (3), Aydın Adnan Menderes (3), Necmettin Erbakan (3), Ankara (4) ve Uşak Üniversitesi (4)'dir. Belirtilen üniversitelerdeki mevcut öğrenci sayısı birçok üniversitenin 2023-2024 güz dönemi doktora öğrencisi alım ilanlarında verilen kontenjan sayısından daha azdır. Örneğin Uşak ve Ankara Üniversitesi sosyal bilgiler eğitimi doktora programı için 2023-2024 güz döneminde 5'er kişilik kontenjan açmışlardır. Dolayısıyla bu durum sadece bir dönemde açılan kontenjandan daha az öğrenci sayısına sahip programlar olduğunun göstergesidir. Durum böyle iken sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora programlarının sayısının giderek artması üzerinde durulması ve tartışılması gereken bir konudur. Yeterli kadro sayısını sağlayan her bölümün program açılması için başvuru yapması tek başına yeterli koşul olmamalı, öncelikle açılacak programa bir ihtiyaç duyulup duyulmadığının analizi ve değerlendirilmesi yapılmalıdır.

2023-2024 yılı itibarıyla sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan uluslararası öğrenci sayısı yedidir. Bu sayı toplam öğrenci sayısı içerisinde %1,8'lik bir oranı oluşturmaktadır. Bu oran geçen yedi yıllık süreçte dikkate değer bir değişiklik göstermezken 2017 yılına oranla düşmüştür denilebilir. 2019 ve 2020 yılları ise son yedi yılda sosyal bilgiler eğitimi alanında uluslararası öğrenci sayısının en az olduğu yıllardır. Uluslararası öğrenci sayısının özellikle bu yıllarda düşmesinin sebebi 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 Pandemisi olabilir. Pandemi sebebiyle ülkelerin almış olduğu tedbirler öğrenci hareketliliği için bir engel oluşturmuş ve öğrenci sayısının azalmasına sebep olmuştur denilebilir. Bu yıllardan sonra uluslararası öğrenci sayısının tekrar artışa geçtiği söylenebilir. UNESCO tarafından yayımlanan 2018 yılı verileri incelendiğinde Türkiye'nin son yıllarda dünyada en fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan ülkeler arasında ilk 10'da yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Türkiye 2020-2021 yılı için hedeflenen uluslararası öğrenci sayısının üzerine çıkmış ve uluslararası öğrenci sayısındaki artışlar Avrupa'daki uluslararası öğrenci sayısı artış oranlarında en iyi olmayı başarmıştır (YÖK, 2021). Ancak bu başarının sosyal bilgiler eğitimi doktora programları için geçerli olduğunu söyleyemeyiz. Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlara bakıldığında 2023-2024 eğitim öğretim yılındaki uluslararası doktoralı öğrenci sayısı 2017-2018 döneminin gerisindedir.

Yükseköğretim sistemlerinin uluslararasılaşmadaki seviyesini gösteren unsurlardan birisi, bu öğrencilerin toplam yükseköğretim öğrencileri içindeki oranıdır. Türkiye'nin uluslararası öğrenci sayısının ulusal öğrencilere oranı 2011'de %1'in altında kalmıştır. Bu durum Türkiye üniversitelerinin mevcut uluslararasılaşma atağına rağmen henüz istenen düzeye gelmediğinin göstergesidir (Çetinsaya, 2014). Geçen süreçte bu oranın nasıl bir değişiklik gösterdiğine bakıldığında 2023-2024 eğitim öğretim yılı itibarıyla, uluslararası öğrenci sayısı ulusal öğrenci sayısının yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır. Sonuç olarak geçen on yıllık süreçte uluslararası öğrenci sayılarında ciddi artışlar olduğu söylenebilir. Uluslararası doktoralı öğrenci sayısının toplam doktoralı öğrenci sayısına oranı ise %10'un üzerindedir. Bu sonuca dayanarak Türkiye'de doktora eğitimi düzeyindeki uluslararasılaşmanın toplam öğrenci sayısı düzeyindeki uluslararasılaşmadan çok daha iyi durumda olduğu söylenebilir. Bu oranlara sosyal bilgiler eğitimi özelinde bakıldığında ise (2023-2024) uluslararası doktoralı öğrenci sayısının toplam doktoralı öğrenci sayısına oranının %2'nin altında olduğu görülür. Bu durum sosyal bilgiler eğitimi alanında uluslararası doktoralı öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının altında olduğunu göstermektedir. Uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilen üniversitelerin çoğunda doktora programlarında eğitim alan öğrencilerin %40'ından fazlasını uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de de özellikle lisansüstü programları güçlü olan yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrenci sayılarının artırılması için farklı politikalar geliştirilmesi gerekmektedir (Özer, 2017). Her program kendi özelinde bu sayıyı ve oranı artırmak adına üzerine düşün görevi yapmalıdır. Sosyal bilgiler eğitimi programları ve eğitimcileri de uluslararası nitelikli

öğrenci sayılarını artırmayı ve başlangıç olarak ise Türkiye ortalamasını yakalamayı hedeflemeli ve bu doğrultuda farklı stratejiler geliştirmeli ve izlemelidir. Uluslararası hareketlilik kapsamında yükseköğretimdeki kurumların uluslararası ortaklarla programlar geliştirmesi ve bilimsel işbirliklerinin sayısını artırması akademik ortamları çeşitlendirmek ve zenginleştirmek için bir fırsat (Vittoiro, 2015) olduğu için izlenecek bu stratejiler arasında yer alabilir.

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında ulaşılan sonuçlara göre 2015-2016 eğitim öğretim yılında toplam 232 olan doktora öğrenci sayısı, 2024'e gelindiğinde % 62'lik bir artış göstererek 376'ya ulaşmıştır. 2015 yılından itibaren sürekli artış gösteren doktoralı öğrenci sayısı ilk kez 2021 yılında ikinci kez ise 2024 yılında bir önceki yıla oranla azalma göstermiştir. Özetle 2020 yılından sonra doktoralı öğrenci sayısının sürekli bir artış göstermeyerek dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Son yıllarda doktora ilanlarına yapılan başvurulardan ve alınan öğrenci sayılarından yola çıkarak söylenebilir ki bu seyir her geçen yıl daha da düşecektir. Son yayınlanan ilanlardaki kontenjan sayılarına ve alınan öğrenci sayılarına bakıldığında bu durum doğrulanmaktadır. Örneğin 2023-2024 güz döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi 5'i yabancı uyruklu olmak üzere toplam 10, Giresun Üniversite ise 3 kişilik kontenjan açmışken programlara yerleşen öğrenci olmamıştır. Benzer şekilde Ankara Üniversitesi 5, Ondokuz Mayıs Üniversitesi 3 kişilik kontenjan açmış ancak programlara yalnızca birer öğrenci alınabilmiştir. Bu sonuç köklü üniversitelerde de benzer durumdadır. Örneğin Gazi Üniversitesi 2023-2024 güz döneminde 2'si yabancı uyruklu öğrenci olmak şartıyla 12 kişilik kontenjan açmış ancak programa yalnızca 6 öğrenci yerleşebilmiştir. Marmara Üniversitesi 3'ü yabancı uyruklu olmak üzere toplam 13 kişilik kontenjan açmış ancak programa yalnızca 5 öğrenci yerleşebilmiştir. Bu sonuçlar göstermektedir ki sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora programlarının sayısının giderek artması mevcut programların talep edilen sayıyı karşılayamaması ile ilgili değildir. Doktoralı öğrenci sayılarının özellikle 2021'den sonra dönem dönem düşmesi ve son yıllarda programlara kayıt yapan öğrenci sayılarının dikkate değer bir şekilde azalmasının altında yatan sebepleri tartışmakta fayda vardır. Bu durumun bir sebebi mezun sayısının her geçen gün artması ve akademik kariyer düşünen kişilerin beklentilerini karşılayacak alımların yapılmıyor olması olabilir. Nitekim Er ve Ünal (2017)'in çalışmasında katılımcılar lisansüstü öğretimden beklentileri ile ilgili en fazla "kariyer iş beklentisi" içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla iş beklentilerinin karşılanmayacağı düşüncesi aday öğrencilerin başvuru sayılarını etkilemiş olabilir.

Araştırmanın üçüncü sorusu kapsamında doktora programı olan bölümlerdeki öğretim üyesi sayıları ele alınmış ve öğretim üyesi sayısı en fazla olan üniversitelerin sırasıyla Gazi (16), Anadolu (12), Erzincan Binali Yıldırım (11), Giresun (11) ve Kastamonu (10) Üniversiteleri olduğu belirlenmiştir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan üniversiteler ise sırasıyla en çok Marmara (6,1), Nevşehir Hacı Bektaş Veli (5,8), Atatürk (4,6) ve Erciyes Üniversitesi (2,5)'dir. Öğretim üyesi sayısının diğer üniversitelere göre az, öğrenci sayısının ise fazla olduğu üniversitelerde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları daha fazla çıkmıştır. Gazi Üniversitesi hem öğretim üyesi sayısı hem de doktora öğrencisi sayısı bakımından Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi alanında ilk sırada gelmektedir. Dolayısıyla öğrenci sayısı en fazla olan üniversite olmasına rağmen, öğretim üyesi sayısının da fazla olmasından dolayı öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı bakımından Türkiye'de beşinci sırada yer almıştır. Öğretim üyesi sayısı öğrenci sayısından fazla olan üniversitelerde ise öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları 1'in altındadır. Toplam 11 üniversitede öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının 0,3 ile 1 arasında olması, üzerinde durulması gereken bir başka konudur. Doktora program sayılarının artması, bu programlarda eğitim alan öğrenci sayılarının artması durumunda anlamlı olacaktır. Özellikle öğrencisi sayısı öğretim üyesi sayısından az olan programların (f=9) öğrenci sayılarını artırmak adına yeni stratejiler geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Tüm üniversitelerin %38'inde (f=11) öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 0 ile 1 arasında iken, %38'inde 1,1 ile 2 arasında değişmektedir. 4 üniversitede öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 2,1 ile 3 arasında değişirken 3 üniversitede 4 ile 6,1 arasında değişmektedir. Tüm üniversiteler ele alındığında ise öğretim üyesi başına düşen doktora öğrenci sayısı ortalaması 1,6'dır. Kontenjanlar belirlenirken mevcut öğretim üyesi sayılarının dikkate alınması öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarının daha dengeli bir dağılım göstermesini sağlayabilir. Dengeli bir dağılım, etkili bir öğrenci-öğretim üyesi etkileşimini de artıracaktır. Nitekim Özmen ve Aydın Güç (2013)'ün araştırmasında doktora öğrencileri, öğrenimleri süresinde en sık karşılaştıkları zorlukların başında danışmanları ile iletişime geçme ve danışmanları ile çalışmada yaşadığı zorlukları göstermişlerdir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının fazla olduğu üniversitelerde bu zorlukların daha sık yaşanacağı açıktır. Dolayısıyla dengeli bir dağılım öğretim üyelerinin öğrencilerine daha fazla zaman ayırmalarına fırsat verebilir.

Araştırmanın dördüncü sorusu kapsamında sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarının bölgelere göre dağılımı incelenmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında en fazla doktora programı İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan üniversitelerde yer almaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerde 4; Karadeniz, Marmara ve Ege bölgelerindeki üniversitelerde 5, Akdeniz Bölgesi'ndeki üniversitelerde ise 1 doktora programı yer almaktadır. Marmara Bölgesi'nde yer alan 5 üniversitenin 3'ü İstanbul'da yer alırken, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan 9 üniversitenin 2'si Ankara'da bulunmaktadır. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan üniversitelerde ise doktora programı bulunmamaktadır. Yaşa (2021)'nin çalışmasında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Araştırmada iletişim fakültelerindeki doktora programları incelenmiş ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan üniversitelerde doktora programı bulunmadığı, en fazla doktora programının ise İç Anadolu ve Marmara Bölgeleri'nde yer aldığı belirtilmiştir. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi'nde (2022-2023) "bölgelere göre öğrenci sayıları raporu" incelendiğinde en fazla öğrencinin sırasıyla en çok İç Anadolu (2.731.121) ve Marmara Bölgesi'nde (1.915.782) yer aldığı, en az öğrencinin ise Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde (205.259) bulunduğu görülmektedir. Rapor ayrıntılı incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında açık olan doktora programları ile bölgelerdeki öğrenci sayısı dağılımının büyük oranda aynı doğrultuda ilerlediği görülmektedir. Buradan yola çıkarak öğrenci sayısının kalabalık olduğu üniversitelerde daha fazla doktora programının açıldığı söylenebilir.

Çalışmanın son araştırma sorusu kapsamında sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora programlarından mezun olan öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımına ve değişimine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılında 17 olan mezun sayısı 2022-2023 yılına gelindiğinde 49'a çıkarak %189'luk bir artış göstermiştir. 2013 yılından 2023 yılına kadar doktora mezun sayısının her yıl sürekli artış göstermediği ve dalgalı bir seyir izlediği belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonuçları sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrenci sayıları ile karşılaştırıldığında daha anlamlı olacaktır. 2015 yılından itibaren doktora yapan öğrenci sayısı her yıl ortalama 323 iken, 2012 yılından itibaren doktoradan mezun olan öğrenci sayısı yıllık ortalama 25'dir. 323 sayısı doktora yapan tüm sınıf düzeyindeki öğrencileri kapsadığı için mezun olan öğrenci sayısından yüksek olması normal olmakla birlikte, mezun olan öğrencilerin oranı doktora yapan öğrencilere nazaran çok düşük bir orana sahiptir. Bu sonuç sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimi alan her öğrencinin mezun olamadığının bir göstergesidir. Güçlü ve Yılmaz (2019)'ın çalışmasında da doktora programına kayıtlı olan öğrencilerin birçoğunun programları tamamlayamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca YÖK (2020) de doktora programlarına kayıtlı olan adayların önemli bir bölümünün doktora programlarını yarıda bıraktığını veya tamamlayamadığını belirtmiştir. Doktora eğitiminin geç tamamlanması veya yarıda bırakılmasının nedenleri arasında farklı sebepler gösterilmekte olup özellikle ekonomik problemler, danışman-öğrenci ilişkilerinin sağlıklı yürümemesi, kadın doktorantlarda aile hayatı ve çocuk yetiştirme veya bu süreçte daha etkin veya mali olarak doyurucu bir işe nakledilme gösterilmektedir (YÖK, 2020). Doktora programlarına öğrenci almak, doktora programlarının sayısını artırmak kadar öğrencilerin programları tamamlayabilmeleri için gerekli şartları ve imkânları sağlayabilmekte bir o kadar önemlidir. Özellikle bu programlara devam etmek istedikleri halde maddi sorunlar vb. gibi farklı gerekçelerle eğitimlerini yarıda bırakmak durumunda kalan öğrencilerin sorunlarının çözümü için yeni yollar aranmalı ve doktora öğrencilerinin yaşadıkları sorunların çözümü üzerine çalışılmalıdır. Aksi takdirde bu sorunlar yaşanmaya devam ettiği sürece doktora öğrenci sayıları ile mezun sayıları arasındaki fark artarak devam edecektir. Doktora eğitiminin mevcut koşulları öğrenciler tarafından bir fırsat olarak değerlendirilmediği sürece en parlak öğrenciler için bile doktora eğitimi çekiciliğini kaybedecektir (Barnett, Harris ve Mulvany, 2017). Foroni (2015) yükseköğretimde yapılacak reformların topluma yenilik getirebilecek yeni nesil mezunlara yönelik olmasının altını çizmiştir. Doktora yapanlar ve yapmak isteyenler için mevcut koşulların cazip hale getirilmesi ve yeni nesil mezunlara yönelik yapılacak yenilikler "parlak öğrencilerin" sistemin dışında kalmasının da önüne geçecektir. Paydaşlar arasındaki açık iletişim, doktora eğitiminin tüm aşamaları boyunca öğrencilere rehberlik edecek politikalar ve uygulamalar, öğrencilerin hem öğrenen hem de profesyonel olarak gelişiminin sağlanması (Pifer ve Baker, 2016) gibi uygulamalarla, doktora sürecinde yaşanan zorlukların üstesinden gelinmesi sağlanarak mezun sayılarının artması hedeflenebilir.

Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- Yükseköğretim sistemlerinin uluslararasılaşmadaki seviyesini gösteren unsurlardan birisi olan uluslararası öğrencilerin sayısı sosyal bilgiler eğitimi doktora programlarında Türkiye ortalamasının çok gerisindedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uluslararası nitelikli öğrenci sayısının artırılması hedeflenmeli ve bu doğrultuda farklı stratejiler ve politikalar izlenmelidir.

• Sosyal bilgiler eğitimi doktora programlarında eğitim alan ve mezun olan öğrenci sayıları arasındaki fark dikkate değerdir. Farklı sebeplerle doktora programlarını yarıda bırakan öğrencilerin sorunları belirlenmeli ve bu sorunların çözümü için harekete geçilmelidir.

• Sosyal bilgiler eğitimi alanında açılan doktora program sayıları her geçen yıl artmasına karşılık bu programlarda okuyan öğrenci sayıları istikrarlı bir artış göstermemekte hatta çoğu programda son yıllarda açılan kontenjanların büyük kısmı boş kalmaktadır. Doktora programları açılmadan önce mevcut programların talebi karşılayıp karşılamamasına bakılarak yeni bir doktora programına ihtiyaç duyulup duyulmadığı belirlenmelidir. Belirtilen mevcut şartları sağlamak doktora programlarının açılmasında tek ölçüt olmamalı duyulan ihtiyaç ve mevcut programların bu talepleri karşılamayacak durumda olması da dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, A. S. (2013). Türkiye'de öğretmen yetiştirme programlarının tarihçesi ve sorunları. *Turkish Studies*, 8(12), 15-28.
- Akpolat, Ö. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin lisansüstü eğitime karşı tutumları. *International Journal of Progression and Development in Education*, 1(1), 62-76.
- Ankara Üniversitesi (2024). *Doktora programları değerlendirme sonuç listesi* <https://egitim.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/347/2023/07/ILAN-DR-2023-24-GUZ-TURK1.pdf> adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi
- Ankara Üniversitesi. (2024). *2023-2024 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılı lisansüstü programlara başvuru duyurusu*. <https://oidb.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/91/2023/06/2023-2024-GUZ-YARIYILI-KONTENJANLARI-VE-BASVURU-KOSULLARI.pdf> adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Aydın, A. (1998). Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ve öğretmen yetiştirme sorunu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, (15), 275-286.
- Barnett, J. V., Harris, R. A., & Mulvany, M. J. (2017). A comparison of best practices for doctoral training in Europe and North America. *FEBS Openbio*, 7(10), 1-9.
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 177-187.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Eskişehir: Yükseköğretim Kurulu.
- Froni, M. (2015). Bridging Education, Research and Innovation: The Pivotal Role of Doctoral Training. A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, & P. Scott içinde, *The European Higher Education Area Between Critical Reflections and Future Policies* (s. 541-544). London: Springer.
- Giresun Üniversitesi (2024). *2023-2024 bahar yarıyılı lisansüstü programlara öğrenci alım ilanı*. <https://sbe.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/sbe-giresun-edu-tr/20232024%20G%C3%9CZ%20ALIM/2023-2024%20G%C3%9CZ%20C4%B0LAN%20DOKTORA.pdf> adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Giresun Üniversitesi (2024). *2023-2024 güz dönemi için kesin kayıt hakkı kazananların listesi* <https://sbe.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/sbe-giresun-edu-tr/20232024%20G%C3%9CZ%20ALIM/2023-2024%20%20DR%20WEB%20G%C3%9CZ%20KES%C4%B0N%20KAYIT%20L%C4%B0STE S%C4%B0%20web.pdf> adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Güçlü, N., & Yılmaz, G. (2019). Türkiye ve bazı avrupa ülkelerinin doktora programlarının değerlendirilmesi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 71-89.
- İzgi, S. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin lisansüstü eğitime ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No: 452182). [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kavak, Y., Aydın, A., & Altun, A. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*. Ankara: T.C. Yükseköğretim Kurulu.
- Kaymakçı, S., & Öztürk, T. (2011). The panorama of social studies education in turkey. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 1852-1867.
- LeCompte, K., Blevins, B., & Ray, B. (2017). Teaching Current events and media literacy: critical thinking, effective communication, and active citizenship. *Social Studies and Young Learner/ National Council for the Social Studies*, 29(3), 17-20.

- Marmara Üniversitesi. (2024). 2023-2024 eğitim-öğretim yılı güz dönemi lisansüstü (tezli, tezsiz yüksek lisans, doktora ve yatay geçiş) programları kontenjanları <https://ebe.marmara.edu.tr/notice/2023-2024-egitim-ogretim-yili-guz-donemi-lisansustu-tezli-tezsiz-yuksek-lisans-doktora-ve-yatay-gecis-programlari-kontenjanlari> adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- ÖZER, M. (2017). Türkiye’de yükseköğretimde uluslararasılaşmanın son on beş yılı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 177-184.
- Özmen, Z. M., & Güç, F. A. (2013). Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: durum çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 214-219.
- Pifer, M. J., & Baker, V. L. (2016). Stage-based challenges and strategies for support in doctoral education: a practical guide for students, faculty members, and program administrators. *International Journal of Doctoral Studies*, 11, 15-34.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye’de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1), 125-137.
- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi. (2024). 2023 2024 eğitim öğretim yılı güz dönemi lisansüstü programlara öğrenci alımı sonuçları. https://egitimbilimst.cumhuriyet.edu.tr/duyurudosya/30009_2023_2024_guz_donemi_doktora_programlarina_ait_ogrenci_alimi_sonuculari.pdf adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi. (2024). 2023-2024 akademik yılı güz dönemi lisansüstü programlara öğrenci alım ilanı https://www.cumhuriyet.edu.tr/duyurudosya/29762_egitim_bilimleri_enstitusu_guz_yariyili_lisans_ustu_ogrenci_alimi.pdf adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Uşak Üniversitesi. (2024). 2023-2024 güz yarıyılı lisansüstü öğrenci alım ilanı. [https://lisansustu.usak.edu.tr/upload/lisansustu/RvOYwE30XM_2023%202024%20G%C3%9CZ%20%C3%B6%C4%9Fr.al.SON%20\(3\).pdf](https://lisansustu.usak.edu.tr/upload/lisansustu/RvOYwE30XM_2023%202024%20G%C3%9CZ%20%C3%B6%C4%9Fr.al.SON%20(3).pdf) adresinden 03.05.2024 tarihinde erişildi.
- Vittorio, N. (2015). European Doctoral Programs in Light of EHEA and ERA. A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, & P. Scott içinde, *The European Higher Education Area Between Critical Reflections and Future Policies* (s. 545-560). London: Springer.
- Yaşa, H. (2021). Türkiye’de iletişim fakültelerinde lisansüstü eğitim düzeyinde doktora programları ve derslerinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1042-1065.
- Yaylak, E. (2019). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminin yükseköğretimdeki durumu. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 800-838.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, G., & Tepe, N. (2019). Eğitim yönetimi doktora programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Turkish Studies*, 14(6), 3489-3517.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2024). *Anabilim dalı ismine göre akademisyen sayıları raporu*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 04.03.2024 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2024). *Öğrenim düzeyleri ve yükseköğretim kurumlarının birimlerine göre öğrenci sayıları*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 01.05.2024 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2024). *Öğrenim düzeyleri ve birimlere göre öğrenci sayıları*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 01.05.2024 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2024). *Öğrenim düzeyleri ve birimlere göre mezun sayıları*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 01.05.2024 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2024). *Öğrenim düzeyleri ve birimlere göre yabancı uyruklu öğrenci sayıları*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 01.05.2024 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Program Atlası. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenliği programı bulunan tüm üniversiteler*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10192> adresinden 11.11.2023 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu. (2024). <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/lisansustu-egitim-kalitesini-artirmak-icin-yayin-ve-akreditasyon-kriteri-getirildi.aspx> adresinden 06.05.2024 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). *Yükseköğretimde yeni yök projeleri yök 100/2000 doktora projesi*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu. (2021). *Yükseköğretimde yeni yök projeleri yüksek öğretimde hedef odaklı uluslararasılaşma*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı.